

ФИЛОЛОГИЯ

УДК 811.161.3'373.21'373.421

Сінанімія ў тапанімічнай лексіцы

Н. А. БАГАМОЛЬНИКАВА

Артыкул прысвечаны вывучэнню сінанімічных адносін у тапанімічнай лексіцы.

Ключавыя словы: апелятывы, онімы, тапанімія, сінонімы, сінанімія, сістэмныя сінанімічныя сувязі, тапанімічная сінанімія, варыянтнасць, сінхранія.

The article is devoted to studying of synonymic relations in toponymic vocabulary.

Keywords: appellatives, onyms, toponymy, synonyms, synonymy, system synonymic connections, toponymic synonymy, alternativeness, synchronism.

Пад тэрмінам *тапанімія* мы разумеем сукупнасць тапонімаў: гідронімаў, айконімаў, урбанонімаў, мікратапонімаў, харонімаў. У апошнія гады ўсё большую ўвагу лінгвістаў прыцягвае да сябе рэгіянальная тапанімія, якая ўяўляе сабою складаную сістэму з разнастайнымі ўнутрысістэмнымі адносінамі.

На пытанне вызначэння сінонімаў у мовазнаўстве сярод вучоных існуе некалькі пунктаў погляду. Так, сінонімамі называюць словы: а) тоесныя па значэнні; б) блізкія па значэнні; в) тоесныя або блізкія па значэнні; г) здольныя абазначаць адзін прадмет або адно і тое ж паняцце [8, с. 237]. Першы падыход да сінонімаў (А. Д. Грыгор'ева) вельмі абядняе іх змест, зніжае праблему адбору сінонімаў як важных моўных сродкаў для выражэння вельмі тонкіх адценняў думак і пачуццяў людзей. Не кваліфікуюць дастаткова поўна і іншыя азначэнні. Найбольш распаўсюджаным (яго яшчэ называюць традыцыйным) разуменнем сіноніма з'яўляецца азначэнне А. П. Яўген'евай, якая лічыць сінонімамі словы, што абазначаюць адно і тое ж паняцце, тоесныя або блізкія па значэнні, пэўным чынам суаднесеныя ў даны час у мове і служаць для дэталізацыі і абазначэння тонкіх сэнсавых адценняў паняцця або выражэння экспрэсіўных, стылістычных, жанравых і іншых адрозненняў [8, с. 237]. Прапанаваны падыход адлюстроўвае важнейшыя формы семантычных адносін у апелятыўнай лексіцы, "якімі характарызуецца сінанімія і сінонімы, а іменна: тоеснасць або блізкасць значэння членаў апазіцыі – з аднаго боку, а таксама асблівасці словаўжывання – з другога боку [8, с. 237]. Сінанімія (ад грэч. *synonymia* 'аднайменнасць') – поўнае ці частковае супадзенне значэнняў моўных адзінак [4, с. 482]. Як і аманімічныя, сістэмныя сінанімічныя сувязі даволі прадуктыўна выяўляюцца на розных узроўнях апелятыўнай лексікі: сярод марфем, слоў, фразеалагізмаў, словаўтваральных мадэлей, сінтаксічных канструкцый, словазлучэнняў, сказаў. Адзначанае пацвердзім прыкладамі.

У марфеміцы сінанімічнымі могуць быць марфемы (нашай мовы ці ў складзе нашай) усіх відаў. Яны маюць аднолькавае або блізкае значэнне, але генетычна не звязаны паміж сабой, параўн.: *работа* – *праца* (каранёвыя), *гамяльчанін* – *гомелец*, *славіст* – *славянавед* (суфіксы), *найважнейшы* – *архіважны* – *звышважны*, *ультрамодны* – *супермодны* (прэфіксы), *вадро*, *поле*, *возера* (флексіі). Сінанімічнымі афіксы з'яўляюцца і ў словаўтварэнні: *звяр'ё* – *звяр'ё*, *бярэзнік*, *дубняк*, *студэнцтва*, *дзетвара*, *прафесура* (суфіксы выяўляюць значэнне 'зборнасці').

Сярод сінонімаў у лексіцы вылучаны наступныя групы, што адрозніваюцца адценнямі значэння, стылістычнай афарбоўкай, спалучальнасцю з іншымі словамі: лексічныя, семантычныя, стылістычныя, кантэкстуальныя (*гулкі* 'гучны, які не адразу змаўкае', сінонімы:

моцны, звонкі [7, с. 100], *наркотык і белая смерць, Глуха, пуста і зацята* і нікога не відно (у полі) ‘непрытульна’ [4, с. 482].

Сінтаксічныя ўяўляюць сабой узаемаўзамяняльныя канструкцыі, аднародныя па структуры, сэнсу і функцыях, але якія маюць адметныя семантычныя адценні і стылістычную афарбоўку: *пайсці да возера, пайсці пад возера, пайсці ў бок возера, пайсці ў накірунку возера*. Іх агульнае значэнне – ‘кірунак руху да прадмета’, на адрозненне сэнсавых адценняў у такіх сінанімічных словазлучэннях указваюць прыназоўнікі.

У беларускім мовазнаўстве ў апелятыўнай лексіцы пазначанаму пытанню прысвяцілі свае працы М. Я. Цікоцкі, А. К. Юрэвіч, М. С. Яўневіч і інш. Сінанімічныя ж адносіны на ўзроўні онімаў у беларускай анамастыцы дагэтуль не атрымалі належнай увагі, таму мэтай дадзенага артыкула з’яўляецца іх даследаванне ў сінхраніі.

Спецыфіка тапанімічных працэсаў выразна праяўляецца на тэрыторыях, што знаходзяцца на памежжы (у дадзеным выпадку, як і наша Гомельшчына) або на якія ўплывалі якім-небудзь чынам розныя народы і дзяржавы. У сувязі з гэтым прыцягвае да сябе ўвагу з’ява тапанімічнай сінаніміі, калі рэальныя геаграфічныя аб’екты названы рознымі імёнамі, матывавальныя асновы якіх указваюць на іх аднолькавыя ці прыблізна аднолькавыя прыкметы і могуць належаць як адной мове, так і розным. Зразумела, што такая сінанімія не з’яўляецца “ісцінай”, не прыбліжана да яе адэкватнага паняцця ў апелятыўнай лексіцы.

Праблема тапанімічнай сінаніміі найперш уяўляе гістарычную цікавасць, адлюстроўваючы асаблівасці гістарычнага развіцця і лёс народаў, таму пытанне вывучалася асобнымі анамастамі, у асноўным англійскімі, у дзяржанні (А. Х. Смітам) [5, с. 6]. На думку В. Д. Белецькай, “яна можа разглядацца і ў плане сінхранічным, выступаючы ў выглядзе пытанняў аб варыянтнасці назваў, аб адначасовых ці суіснуючых варыянтах” [5, с. 6]. У расійскай тапаніміцы гэтыя важныя накірунак распрацаваўся ў МДУ на філалагічным факультэце пад кіраўніцтвам В. С. Ахманавай [5, с. 4].

Мы пагаджаемся з даследчыцай В. Д. Белецькай у тым, што тапанімічная сінанімія можа аналізавацца таксама ў сінхраніі. І ўсё ж, варыянтнасць і сінанімію мы не атаясамліваем, не адносім да раўназначных паняццяў. Варыянтнасць як з’ява ў тапаніміі намі падрабязна ўжо была разгледжана. Да варыянтных мы аднеслі аднакаранёвыя назвы адных і тых жа аб’ектаў з рознымі мадыфікацыямі, а таксама рознакаранёвыя (алонімы), ужытыя для дэфініцыі аднаго і таго ж аб’екта [3, с. 127 - 143]. Варыянты – гэта афіцыйныя назвы разнастайных аб’ектаў, што суіснуюць паралельна з мясцовымі найменнямі.

Паняцце сінаніміі ў тапонімах, на наш погляд, вельмі спецыфічнае і носіць, як і ў аманіміі, унутрывідавы ці міжвідавы характар (сінанімія ў шырокім сэнсе, ці “квазісінанімія”). Іншымі словамі, для абазначэння, функцыянавання розных геаграфічных аб’ектаў выкарыстаны апелятывы, першаснае этымалагічнае значэнне якіх аднолькавае ці прыблізна аднолькавае. Ажыццяўляючы сувязь “чалавек – аб’ект”, онімы адначасова адрозніваюць і называюць аб’екты, даюць ім апісанне фізіка-геаграфічных і іншых прыкмет, у некаторых выпадках нават характарызуюць іх. Сінанімія выяўляецца на апелятыўным і онімным узроўнях у асобных групах лексікі, дзе, акрамя функцыі ўказання, прасочваюцца дадатковыя значэнні, звязаныя з аднолькавай ці падобнай канатацыяй аб’ектаў. У тапанімічнай сінанімічнай сінхраніі, такім чынам, захоўваецца не толькі дэнатацыя (указанне на аб’ект), але і канатацыя – унясенне дадатковых сазначэнняў. А цяпер на прыкладзе асобна ўзятага геаграфічнага рэгіёна Беларусі – Гомельшчыны мы павінны вызначыць, што ўяўляюць сабою тэрміны, якія ўдзельнічаюць у стварэнні тапанімічнай сінаніміі ў шырокім сэнсе.

Назіранні паказваюць, што важнае месца ў гэтым аспекце даследавання займае аналіз геаграфічных тэрмінаў у складзе ўласных найменняў. Гэта абумоўлена тым, што выкарыстаныя для абазначэння аб’ектаў тэрміны рэльефу і ландшафту валодаюць адпаведным зместам: канкрэтнымі прыкметамі або параметрамі, якія адлюстроўвалі ці адлюстроўваюць рэальныя ўласцівасці аб’ектаў.

З’яву сінаніміі ў тапаніміі Гомельшчыны ілюструе наступная табліца.

Віды тапонімаў	Месца функцыянавання	Першаснае значэнне матывавальных асноў
<p>в. <i>Бердыж</i> бал. <i>Бугорно</i> воз. <i>Буеч</i> п. і в. <i>Гара</i> р. <i>Гарынь (Горынь)</i> бал. <i>Грабяні</i> бал. <i>Градзя</i> пп. <i>Грыва</i> р. <i>Гурыстая</i> р. <i>Груд</i> бал. <i>Курган</i> бал. <i>Куявец</i> п. <i>Лобск</i> воз. <i>Сопкі</i> р. <i>Тур (Тура, Тура)</i> п. <i>Халмы</i>, в. <i>Холмеч</i> в. <i>Шаламеі</i></p>	<p>Чач. Лельч. К. Б.-К., К. Жытк. Нар. Жытк. Гом. Лельч. Маз. Жытк. Лельч Жл. Жытк. Маз. Гом., Рэч. Карм.</p>	<p>‘узгоркавая ўзвышаная мясцовасць’: дыял. слав. <i>берд</i> ‘горб, узвышэнне’ <i>бугор</i> ‘узгорак, пагорак’ <i>буй</i>, <i>буёк</i> ‘высокае адкрытае месца’ <i>гара</i> ‘высокае месца’ слав. <i>гарынь</i> ‘гара’ <i>грэбень</i> ‘прадаўгаватая вяршыня гары’ мясц. <i>града</i> ‘доўгае павышэнне’ <i>грыва</i> ‘прадаўгаваты ўзгорак’ мясц. <i>гура</i> ‘гурба, куча’ <i>груд</i> ‘узвышаная мясціна’ <i>курган</i> ‘вялікі ўзгорак’, ‘магільны ўзгорак’ дыял. укр. <i>куява</i> ‘круты ўзгорак’ <i>лоб</i> ‘высокае адкрытае месца’ <i>сопка</i> ‘пясчаны ўзгорак’ <i>тур*</i> ‘выпуклая форма ў выглядзе гарба’ мясц. <i>холм</i> ‘невялікае ўзвышэнне’ <i>шалом</i>, <i>шаламея</i> ‘узвышэнне, бугор’</p>
<p>бал. <i>Алёс</i> р. <i>Балоння</i> бал. <i>Верацея</i> р. <i>Долінка</i> бал. <i>Долы</i> р. <i>Займа</i> воз. <i>Калуга</i> в. <i>Катлавіца</i> воз. <i>Лажэнь</i> бал. <i>Лугі</i>, в. <i>Лужок</i>, в. <i>Люткава (Людкава)</i> бал-ы <i>Муцвіца</i> р. <i>Ныз (Ніз)</i> бал. <i>Паплавы</i> бал. <i>Плэс, Пляссе</i> бал. <i>Равенскае</i> в. <i>Расава (Росава)</i> в. <i>Сірод (Сырод)</i> в. <i>Сырск</i> в. <i>Хоўхла</i></p>	<p>Маз., Петр. Хойн. Жытк. Нар. Нар. Хойн. Жытк. Браг. Жытк. Петр., Карм. Б.-К. Жытк., Нар., Хойн. Нар. К. К. Нар. К. К. Карм. Б.-К.</p>	<p>‘паніжанае, перавільготненае месца’ <i>алёс</i> ‘забалочаны альховы лес’ <i>балонь</i>, <i>балонье</i> ‘заліўны луг’ арх. <i>верацея</i> ‘нізкае балоцістае месца’ <i>даліна</i> ‘нізкае месца’ <i>дол</i> ‘заліўны луг’ мясц. <i>займа</i> ‘пойма, заліўны луг’ мясц. <i>калуга</i>, <i>калюг</i> ‘катлавіна, паніжэнне’ <i>катлавіна</i> ‘паніжанае месца’ <i>лог</i> ‘паніжэнне рэльефа’ <i>луг</i> ‘заліўная сенажаць’ <i>лот</i> ‘мокрае месца’ арх. <i>муцвіца</i> ‘нізкае балоцістае месца’ <i>ніз</i> ‘нізкае месца’ <i>поплаў</i> ‘заліўны луг, сенажаць’ мясц. <i>плэс</i> ‘забалочанае месца’ <i>равінка</i> ‘паніжанае месца’ інд. -еўр. <i>ros</i> ‘волага, вада’ мясц. ‘сырое, пераўвільготненае месца’ дыял. <i>хоўхла</i> ‘балоцістая нізіна’</p>
<p>в. <i>Вітлін</i> р. <i>Віша</i> вв. <i>Вязны, Вязышча</i> бал. <i>Вязькее</i> бал. <i>Грузкае</i> бал. <i>Краколь</i> бал. <i>Мерва</i> в. <i>Тонеж</i></p>	<p>Раг. Акц., К., Св. Св., Нар. Ельск. Жытк. Нар. Л. Лельч.</p>	<p>‘багністая мясцовасць’ <i>віць</i> ‘сырое месца, дрыгва’ рэг. <i>віш</i>, <i>вішарына</i> ‘багністае, грузнае балота’ <i>вязь</i> ‘топкае месца’ <i>грузнуць</i> мясц. <i>крокаць</i> ‘вязкае, зыбучае балота’ мясц. <i>мерва</i> ‘вязь ‘топкае месца’ <i>тонь</i> ‘топкае дрыгвяністае месца’</p>

бал. <i>Плаў</i> бал. <i>Сосанкі</i> бал-ы <i>Таніла, Танілы</i> бал. <i>Трасіна</i>	Нар. Ельск. Акц. К.	<i>плаў</i> ‘дрыгва’ <i>засасываць</i> ‘засмоктаць’ <i>таніла</i> ‘твань, трасіна’ <i>трасіна</i> ‘багна’
бал. <i>Апаленае</i> бал. <i>Асмалец</i> в. <i>Выгар</i> бал. <i>Выжар (Вужар)</i> воз. <i>Гары</i> бал. <i>Гарэлы Мох</i> бал. <i>Жары</i> в. <i>Жгунь</i> в. <i>Пагарэлае</i> р. <i>Пагарэлле</i> бал. <i>Падгарэлава</i> в. <i>Пажаркі</i> бал. <i>Пажарышча</i> бал. <i>Паленае</i> бал. <i>Прыскае</i> бал. <i>Смаленае</i>	Нар. Петр. Ветк. Ельск Л. Акц. Акц Добр. Ельск. Маз. Акц. Браг. Хойн. Ельск. Жытк. Петр.	<u>‘выгаралая мясцовасць’</u> <i>паліць</i> ‘спальваць’ <i>смаліць</i> ‘паліць агнём, спальваць’ ‘мясцовасць, якая выгарала’ мясц. <i>выжыгаць</i> ‘паліць агнём, спальваць’ <i>гарэлая мясцовасць</i> <i>гарэць</i> ‘спальвацца’ мясц. <i>жар</i> ‘вуголле’ <i>жгунь</i> ‘пасека, у якой выпалены пні’ ‘пагарэлая мясцовасць’ <i>гарэць</i> ‘спальвацца’ <i>пажар</i> ‘спальванне агнём’ <i>пажарышча</i> ‘месца, дзе адбыўся пажар’ <i>паліць</i> ‘спальваць’ <i>прысак</i> ‘гарачы попел’ <i>паліць</i> ‘паліць агнём, спальваць’
р. <i>Вінніца</i> бал. <i>Вінішча</i> бал-ы <i>Гало, Галое</i> бал. <i>Палянкi</i> в. <i>Палянаўка</i> бал. <i>Палёўка</i> п. <i>Стэп, в. Сцяпы</i>	К., Маз. К. Хойн. Л. Ветк. Хойн. Добр., Жл.	<u>‘адкрытыя і часцей роўныя месцы’</u> <i>выня</i> ‘вялікая паляна сярод лесу’ <i>гало</i> ‘прастора, пакрытая купінамі’ <i>паляна</i> ‘поле сярод балота або лесу’ <i>поле</i> ‘бязлесая прастора для пасеву’ арх. <i>стэп</i> ‘поле’
р. <i>Вуж</i> (вар. <i>Уж</i>) р. <i>В’юрок</i> р. <i>Павілістая</i>	Нар. Нар. Маз.	<u>‘звілістая форма аб’екта’</u>
р. <i>Ведрыч</i> р. <i>Стаход</i> в. <i>Рэчкі</i> бал. <i>Хідры</i>	К. Прыпяць у вярхоўі Ветк. Петр.	<u>‘рэчка з многімі рукавамі’, ‘рака’</u> <i>ведрыч</i> ‘рэчка з многімі астравамі, рукавамі’ <i>сто хадоў</i> ‘са шматлікімі адгалінаваннямі’ <i>рака</i> ‘тып вадаёма’ агульнаінд. <i>хідры</i> ‘рака’
р. <i>Быстра (Быстрая)</i> р. <i>Верацёнка</i> р. <i>Вірка</i> ст. рэч. <i>Вяртун</i> бал. <i>Гілёўка</i> ст. рэч. <i>Круцень</i> р. <i>Ляска</i>	Маз. Жытк. Жытк. Жытк. Жытк. Ельск. Петр.	<u>‘дынаміка воднага аб’екта’</u> ‘хуткая ў цячэнні’ <i>верацяно</i> ‘з хуткім цячэннем’ <i>вір</i> ‘віруе’ <i>вярцець</i> ‘круціцца’ мясц. <i>гілёваць</i> ‘гізаваць’ ‘якая круціцца’ <i>ляскатаць</i> ‘выдаваць пры хуткім цячэнні гукі’
бал. <i>Смуга</i> р. <i>Ціхаўка</i> р. <i>Чапліўка</i>	Акц. Маз. Хойн.	<u>‘непаваротлівасць воднага аб’екта’</u> <i>смуга</i> ‘слабы сток вады’ <i>ціхі</i> ‘непаваротлівы’ <i>чапляцца</i> ‘быць непаваротлівым’

р. <i>Белая Вада</i> бал. <i>Бубен*</i> бал. <i>Гольмень</i> бал. <i>Лысіца</i> р. <i>Нерасна</i> бал. <i>Чыстуха</i> бал. <i>Восьпіны</i> бал. <i>Кашлатэ</i> бал. <i>Ладыга</i> бал. <i>Пасцельнік</i> бал. <i>Шапкі</i>	Нар Жытк. К. К. Л. К. Маз. Петр. Нар. Хойн. Хойн.	<u>‘стан паверхні аб’екта’</u> <i>белая</i> ‘нічога не расце’ мясц. <i>бубен</i> ‘гладкая паверхня, як у бубна’ мясц. <i>голы</i> ‘чысты’ мясц. <i>лысы</i> ‘чысты’ ‘у ёй нічога не расце’ <i>чысты</i> ‘не пакрыты расліннасцю’ ‘пакрытае купінамі’ мясц. <i>кашлаты</i> ‘парослы’ <i>ладыга</i> ‘парослае’ <i>пасцель</i> ‘парослае мохам, мяккае’ <i>шапкі</i> ‘з купінамі, парослымі мохам’
в. <i>Баклань</i> бал. <i>Балотніца</i> в. <i>Келі</i> бал. <i>Лубедзь*</i> бал. <i>Неўе*</i>	Петр. Ельск. Жытк. Хойн. Нар.	<u>‘балота’</u> ст. слав. <i>bakula</i> ‘маленькае балота’ <i>балота</i> ‘тып вадаёма’ манс. <i>кель, келяй</i> ‘балота’ прасл. <i>libedь</i> ‘мокрае месца, балота’ фінск. <i>peva</i> ‘балота’
бал. <i>Пласток</i> в. <i>Пласток</i> бал. <i>Прудзішча</i> вв. <i>Прудок</i> бал. <i>Стаў</i>	Л. Жытк. Жытк. К., Маз, Св. К.	<u>‘сажалка’</u> мясц. <i>пласток</i> ‘сажалка’ мясц. <i>пруд</i> ‘сажалка’ мясц. <i>стаў</i> ‘сажалка’
пп. <i>Ключы, Ключавы</i> бал. <i>Крыніцы</i> п. <i>Крынічны</i> вв. <i>Рэкта</i> в. <i>Студзянец</i>	Чач., Раг. К. Маз. Жл., Раг. Жытк.	<u>‘крыніца’</u> руск. <i>ключ</i> ‘крыніца’ <i>крыніца</i> ‘тып вадаёма’ балц. <i>ракціс</i> ‘крыніца’ мясц. <i>студня</i> ‘калодзеж, крыніца’
бал-ы <i>Азярун, Азярэц</i> бал. <i>Ворле</i>	Акц., Ельск. Л.	<u>‘возера’</u> <i>возера</i> ‘тып вадаёма’ ст. пруск. <i>orle</i> ‘возера’
бал. <i>Вярэйкі</i> в. <i>Сталбун</i> бал-ы <i>Стоўб, Стоўп</i>	Жытк. Ветк. К.	<u>‘пагранічныя зямельныя знакі’</u> уст. <i>вярэя</i> ‘стоўб, вароты’ <i>стоўб</i> ‘арыенцір, якім адзначалі дарогу праз мясцовасць’

* Спрэчная назва

Матывавальнымі асновамі, такім чынам, з’яўляюцца агульнапрынятыя геаграфічныя тэрміны ў складзе літаратурнай мовы, якім уласціва канкрэтная, у значнай ступені абагульненая семантыка. Акрамя слоў літаратурнай мовы, выкарыстаны ў вялікай колькасці беларускія дыялектныя і лакальныя тэрміны, маюцца і запазычаныя.

Наяўнасць шматлікіх лакальных тэрмінаў можна патлумачыць іх выразным адлюстраваннем аб’ектыўных умоў, спецыфікі таго ці іншага геаграфічнага асяроддзя. Акрамя таго, дыялектызмы таксама валодаюць канкрэтнай рэгіянальнай дыстрыбуцыяй.

Запазычаныя ж апелятывы сведчаць аб мовах, што ў свой час прымалі ўдзел у фарміраванні тапаніміі даследаванай тэрыторыі. Асобныя найменні фіксуюць старажытны стан мовы.

Часцінамоўнае выражэнне сінанімічных апелятываў укладваецца ў рамкі назоўнікаў, прыметнікаў, радзей дзеясловаў, онімы – гэта назоўнікі і субстантываваныя прыметнікі. Звяртае на сябе ўвагу той факт, што некаторыя апелятывы ўжываюцца ў пераносным значэнні (напрыклад, *бубен* як чыстая паверхня).

Сярод тэрмінаў тапаграфіі найбольш развітую групу сінонімаў састаўляюць адзінкі, якія абазначаюць узвышаныя і нізкія, забалочаныя месцы, даюць разнастайныя характарыстыкі мясцовасці і саміх аб'ектаў, называюць тыпы водных аб'ектаў.

Аналіз функцыянавання адзначанага пласта лексікі на сучасным моўным узроўні выяўляе вызначаную спецыфіку тапанімічнага ўжывання адпаведных онімных адзінак. Гэтае палажэнне характэрна не толькі для простых тапонімаў, якія былі аб'ектам нашага разгляду ў дадзеным артыкуле, “але і для тапанімічнай лексікі ў цэлым, незалежна ад структуры асобных назваў” [6, с. 46].

Спіс умоўных скарачэнняў

Акц. – Акцябрскі раён, бал. – балота, бал-ы – балоты, Браг. – Брагінскі раён, Б.-К. – Буда-Кашалёўскі раён, в. – вёска, вар. – варыянт ці ў (), Ветк. – Веткаўскі раён, воз. – возера, Гом. – Гомельскі раён, Ельск. – Ельскі раён, Жл. – Жлобінскі раён, Жытк. – Жыткавіцкі раён, К. – Калінкавіцкі раён, Карм. – Кармянскі раён, Лельч. – Лельчыцкі раён, Л. – Лоеўскі раён, Маз. – Мазырскі раён, Нар. – Нараўлянскі раён, п. – пасёлак, Петр. – Петрыкаўскі раён, р. – рака, Раг. – Рагачоўскі раён, Рэч. – Рэчыцкі раён, Св. – Светлагорскі раён, ст. рэч. – старарэчышча, Хойн. – Хойніцкі раён, Чач. – Чачэрскі раён.

Літаратура

1. Багамольнікава, Н. А. Айканімія Гомельшчыны: Слоўнік / Н. А. Багамольнікава, А. А. Станкевіч; навук. рэд. В. П. Лемцюгова. – Гомель: УА “ГДУ імя Ф. Скарыны”, 2003. – 392 с.
2. Багамольнікава, Н. А. Гідронімы басейна ракі Прыпяць: структурна-семантычныя тыпы матывацыі [Тэкст] / Н. А. Багамольнікава. – Гомель: ГДУ, 2004. – 195 с.
3. Багамольнікава, Н. А. Тапанімія Гомельшчыны: структурна-семантычная характарыстыка: манаграфія / Н. А. Багамольнікава; навук. рэд. А. А. Станкевіч; М-ва адукацыі РБ, Гомельскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Ф. Скарыны. – Гомель: “ГДУ імя Ф. Скарыны”, 2008. – 242 с.
4. Беларуская мова: Энцыклапедыя: Бел. Энцыкл. / пад рэд. А. Я. Міхневіча; рэдкал. Б. І. Сачанка (гал. рэд.) [і інш.]. – Мн.: БелЭн, 1994.
5. Беленькая, В. Д. Топонимы в составе лексической системы языка / В. Д. Беленькая. – М.: МГУ, 1969. – 166 с.
6. Беленькая, В. Д. Очерки англоязычной топонимики / В. Д. Беленькая. – М.: Высш. школа, 1977. – 227 с.
7. Гамеза, Л. М. Комплексны лексічны слоўнік беларускай мовы (сінонімы, антонімы, амонімы, паронімы) / Л. М. Гамеза. – Мінск: ТетраСистемс, 2008. – 304 с.
8. Лексікалогія сучаснай беларускай літаратурнай мовы / пад рэд. А. Я. Баханькова. – Мн.: Навука і тэхніка, 1994. – 463 с.